

грізної фурії з лицем таким страшним, що один її позірк може вбити чоловіка. Він зовсім не надіяв ся такого обороту розмови, чув себе оголомшеним, пригнобленим, бо в душі мусів тим словам признати багато правди.

Анеля присунула своє крісло ближше до капітанового, сіла як раз насупроти него і дивлячись йому в очі заговорила зовсім змієним, м'яким, жалібним голосом:

—А ти, Антосю!... І ти осуджуєш мене, проклинаєш, ненавидиш! Ти перший кидаєш на мене каменем погорди. Тн, кого я так горячо, так вірно любила, для кого я не завагувала ся посвятити все, все на світ! Аджеж для тебе я покниула дідуся і його маєток, пішла з тобою на вбожество, на недостаток, до якого вперед не була звикла. Любов побудувала мені золотий міст на тій дорозі. Анї на хвилю я не пожалувала свого кроку. Анї один докір не вийшов із моїх уст. Спокійно зносила я те, чого була би злякала ся моя душа, коли б я була давнїйше могла собі се уявити. Я бачила, що ти відчуваєш мое положене, що турбуєш ся, що силкуєш ся вчинити так, щоби мені нічого не бракувало, та не знаходиш способу. Прийшли діти і наш стаи значно погіршив ся. Потаємно писала я кілька листів до старого Гуртера, укорюючи ся перед ним, унижуючись, навіть упідлюючись і благаючи його о поміч. Безсердечний, засліплений старець звертав мені мої листи нерозпечатані. Покликано тебе до Боснії. Я лишила ся тут сама з дітьми, на половинї пенсії. Чи можеш уявити собі мое положене? В кількох листах я натякала тобі на него, та бачу, чи з твоїх листів, що ті натяки гризуть твою душу і затроюють спокій а мені не приносять ніякої помочи, я постановила собі мовчати, писати тобі тільки про веселі річн, а сама собі радити. Я почала шукати лекції. Чи думаєш, що з твоїх приятелів, із тнх панів військових, що тепер так ярко палають святим вогнем обуреня на мою ганьбу, хоч один зголосив ся, хоч один забажав бодай у чім небудь допомогти мені? Ах, ні! Один зголосив ся, один предложив мені свою поміч! Се був барон Рейхлінген. Але ціною його помочи мало бути те, про що сама думка наповнює мене огидою і обрідженем. Я відіпхнула його, та він не хотїв відчепити ся, волочив ся за мною, говорив мені вирази, що бажає самою своєю присутністю і невідступністю скомпромітувати мене в очах світа, а потім... потім мав надію, що оклеветана і засуджена загальною опінією ще перед сповненем проступка, кнець кінців упаду там, де він хотїв мене мати. Що мала я чинити? Не хотючи ви-